

Udruženje sudija C. G.

Udruženje državnih tužilaca C.G

Građanska alijansa
Civic Alliance - Aleanca qytetare

IZVJEŠTAJI

-STAVOVI SUDIJA I TUŽILACA O PRAVOSUDSKOM SISTEMU-

-STAVOVI GRAĐANA O POVJERENJU U PRAVOSUDNI SISTEM-

Podgorica , decembar 2015. Godine

Građanska alijansa, Crna Gora
Decembar 2015. godine

Za izdavača
Boris Raonić

Koordinator programa
Zoran Vujičić

Autori izvještaja
Zoran Vujičić
Marija Vuksanović

Monitoring tim
Zoran Vujičić
Milan Radović
Edin Koljenović
Boris Raonić
Ivana Drakić

Lektura
Jelena Ristović

Prelom
Zoran Zola Vujačić

Sadržaj

I Uvod.....	4
II Istraživanje o stavovima sudija.....	5
III Istraživanje o stavovima Tužilaca.....	15
IV Istraživanje javnog mnjenja o pravosuđu	23
V Zaključci i preporuke	33

I UVOD

Izveštaj koji se nalazi pred vama predstavlja nastavak istraživanja koje Građanska alijansa realizuje u saradnji sa Udruženjem sudija Crne Gore od 2013. godine, a od ove godine i uz saradnju Udruženja državnih tužilaca Crne Gore kao jednu od kontinuiranih aktivnosti predviđenih Akcionim planom za poglavlje 23 - Pravosuđe i temeljna prava (tačka 1.1.5.6). Ova aktivnost obuhvata ispitivanje stavova javnog mnjenja i nosilaca pravosudne funkcije o stanju u pravosuđu, a sve sa ciljem jačanja nezavisnosti pravosuđa.

Ključni ciljevi ovogodišnjeg istraživanja su obuhvatili:

1. Mjerenje stavova sudija, tužilaca i građana o stanju u pravosuđu;
2. Mjerenje efikasnosti sudskog postupka sa više aspekata;
3. Definisanje prioriteta mjera za jačanje povjerenja javnosti u pravosudni sistem;
4. Mjerenje problema u sudstvu po određenim indikatorima;
5. Mjerenje stepena informisanosti građana o njihovim pravima u sudskim postupcima.

Istraživanje je realizovao petočlani monitoring tim Građanske alijanse u periodu od 01.12 – 15.12. 2015.

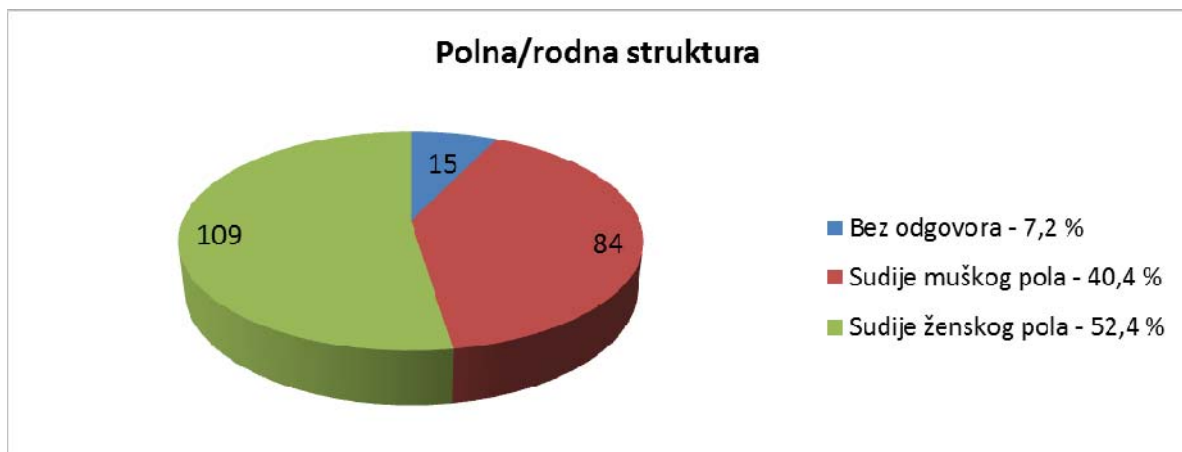
Zahvaljujemo se Udruženju tužilaca i Udruženju sudija na podršci i saradnji u realizaciju ovog istraživanja.

II ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA SUDIJA

U anonimnoj anketi je ove godine učestvovalo 208 sudija svih sudova¹ u Crnoj Gori, što je više od prošlogodišnjeg istraživanja (169) i približno broju sudija koji su učestvovali u istraživanju iz 2013. godine (219).

Podaci o polnoj/rodnoj strukturi (grafik 1) pokazuju da je u ovogodišnjem istraživanju učestvovalo 84 sudija muškog pola (40,4%) i 109 sudija ženskog pola (52,4%), dok 15 lica (7,2%) nije željelo da se izjasni o polu/rodu. Kao i u prethodnim istraživanjima, jedan od razloga za neizjašnjenje o polu može biti i potencijalna bojazan od moguće identifikacije ispitanika. Starosna dob sudija koje su učestvovale u anketi se kreće u rasponu od 29 – 65 godina.

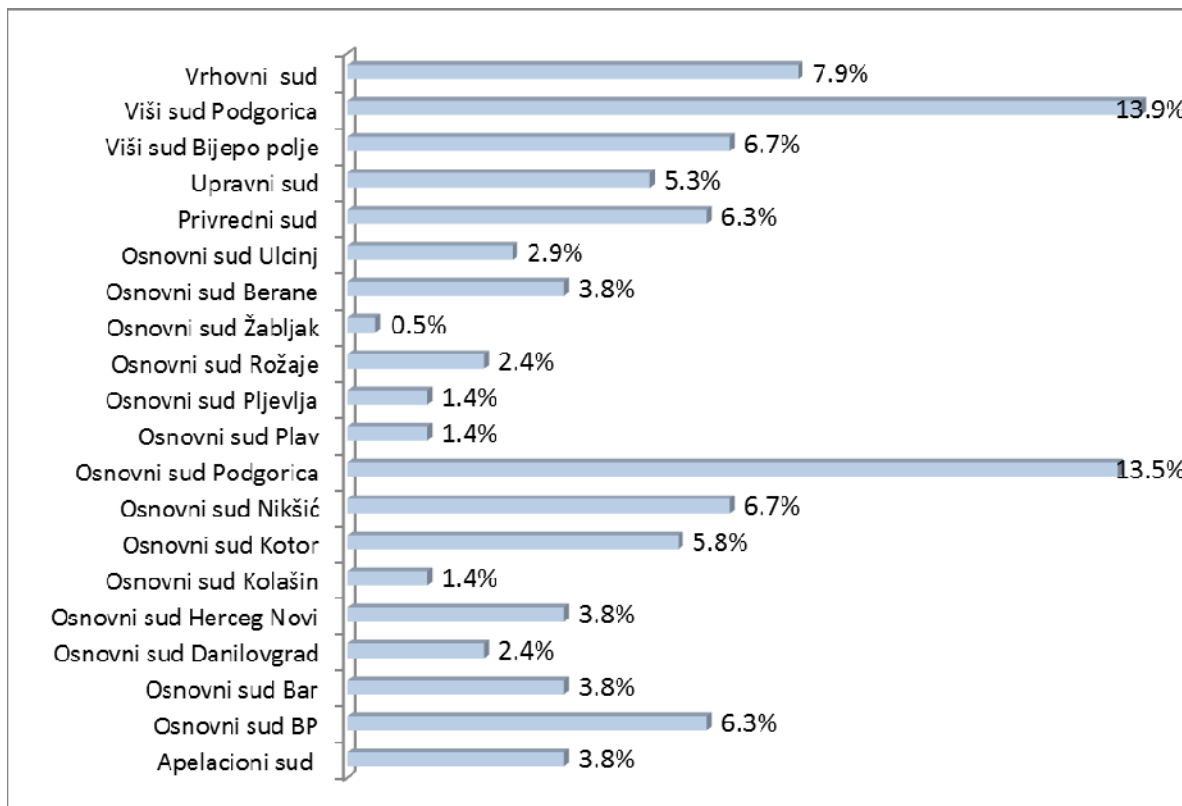
Grafik 1.

Najveći broj anketiranih sudija (grafik 2) dolazi iz osnovnih sudova (56,1%). Posmatrano pojedinačno po sudovima, najveći broj anketiranih je iz Višeg suda u Podgorici (13,9%) i Osnovnog suda u Podgorici (13,5%).

¹ Istraživanjem su bili obuhvaćeni osnovni sudovi u 14 crnogorskih opština, Upravni sud, viši sudovi u Podgorici i Bijelom polju, Privredni sud, Apelacioni sud i Vrhovni sud Crne Gore. Ovom anketom nijesu bile obuhvaćene sudije prekršajnih sudova koji su od skoro dio sudske grane vlasti, i da se njihovo članstvo u Udruženju sudija očekuje od početka 2016. godine.

Grafik 2.

Prema mišljenju sudija, stanje u sudstvu (grafik 3) je uglavnom dobro (73,6%), što je više u odnosu na istraživanje iz 2014. godine (68,5%) i istraživanje iz 2013. godine (72%). Da je stanje dobro, smatra 21,2%, dok 4,3% sudija smatra da je stanje uglavnom loše (2,4%), odnosno veoma loše (1,9%). Procenat anketiranih sudija koji nisu odgovorili na ovo pitanje je 1%.

Grafik 3.

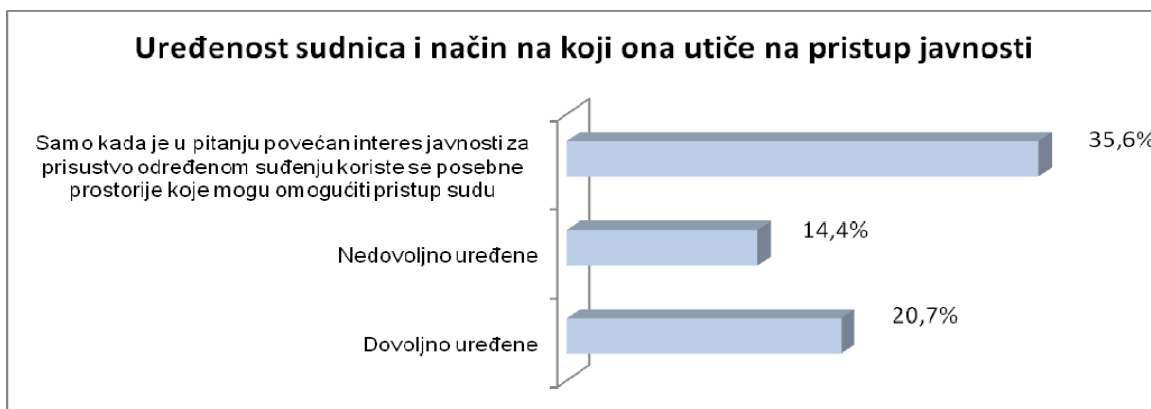

U odnosu na prošlu godinu (63%), ove godine je procenat sudija koje su izrazile nezadovoljstvo postojećom infrastrukturom i objektom u kojem se nalazi sud, nešto manji - 39,9% je onih koji su

nezadovoljni i 13,5% onih koji su izuzetno nezadovoljni, ukupno 53,4%. Zadovoljstvo sudija postojećom infrastrukturom iznosi 38,9%, nešto više u odnosu na prošlu godinu (33%).

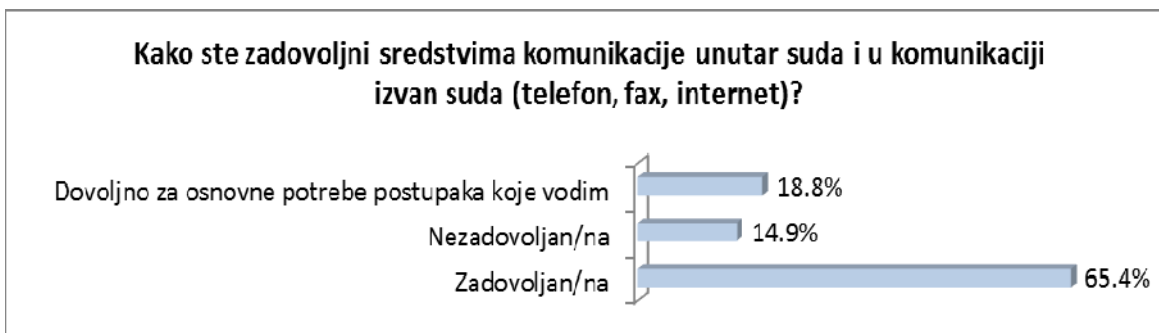
Na pitanje kako ocjenjuju uređenost sudnica i način na koji ona utiče na pristup javnosti (stranaka, građana, predstavnika medija) sudu i efikasno vođenje postupka (grafik 4), u 35,6% slučajeva sudije su odgovorile da je infrastruktura sudnica dovoljno uređena sa aspekta mogućnosti za pristup javnost, a da nije dovoljno uređena u 14,4%. Sudije su u 20,7% slučajeva odgovorile da se posebne prostorije koje mogu omogućiti pristup sudu koriste samo kada je u pitanju povećan interes javnosti za prisustvo određenom suđenju. Ovaj odgovor upućuje na razmatranje mogućnosti šireg korišćenja i prilagođavanja posebnih prostorija u sudoima kako bi se osiguralo prisustvo zainteresovane javnosti suđenjima.

Grafik 4.

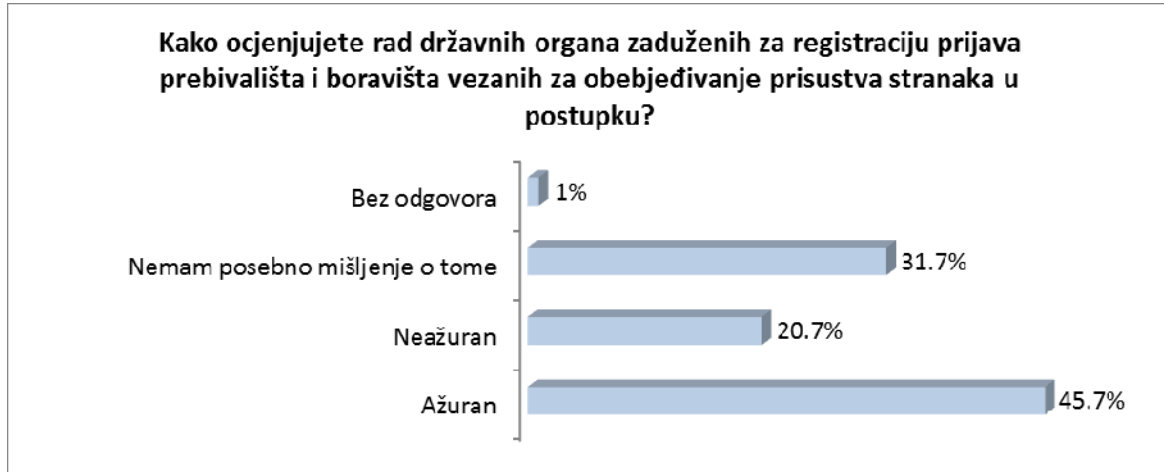
Porastao je broj sudija koje su zadovoljne sredstvima komunikacije unutar suda i u komunikaciji izvan suda (grafik 5), sa 59,9% na 65,4%. Procenat onih koji su nezadovoljni ovim sredstvima iznosi 14,9%. Kao i u prošlogodišnjem istraživanju, kao glavne probleme u odvijanju komunikacije sudije vide sporost i česte prekide internet komunikacije u pojedinim sudovima; nedostatak dovoljnog broja fax mašina u sudovima; postoji prostor i za unapređenje komunikacijskih sredstava unutar sudova.

Grafik 5.

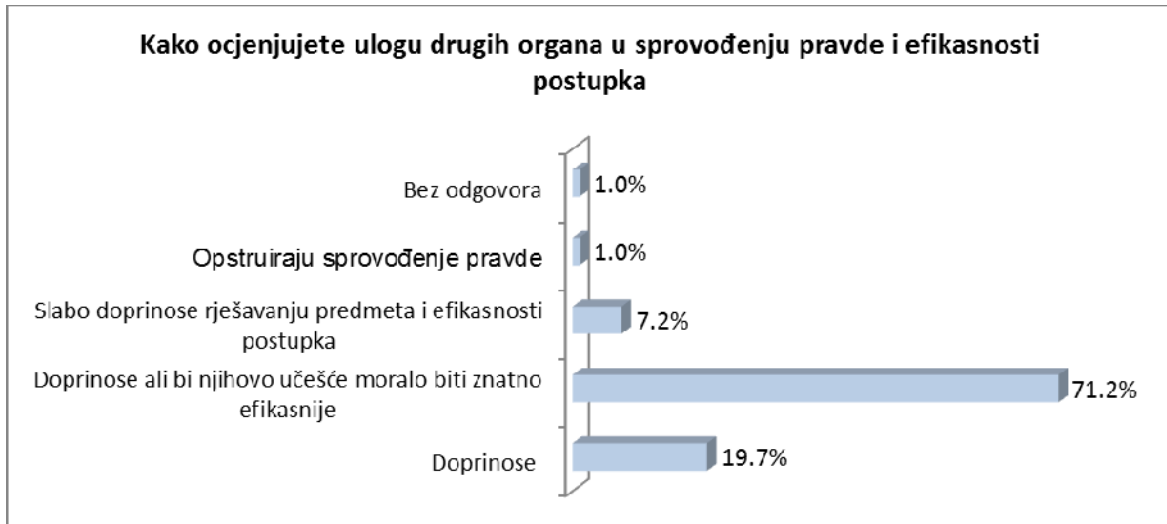
U 45,7% slučajeva, sudije smatraju da su državni organi koji su zaduženi za registraciju prijava prebivališta i boravišta, dok da su neažurni smatra čak 20,7%. Indikativan je podatak da čak 31,7% nema stav o tome, a imajući u vidu ulogu ovih organa u pogledu obezbjeđivanja prisustva stranaka, a samim tim i efikasnosti sudskog postupka.

Grafik 6.

Na pitanje kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka (grafik 7), najveći procenat sudija (71,2%) je odgovorio da „doprinose, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije“. Da ovi organi slabo doprinose rješavanju predmeta i efikasnosti postupka smatra 7,2%. Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnosti rada sudova (grafik 8) najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave (40,4%), policija (9,6%) i tužilaštvo (6,7%).

Grafik 7.

Grafik 8.

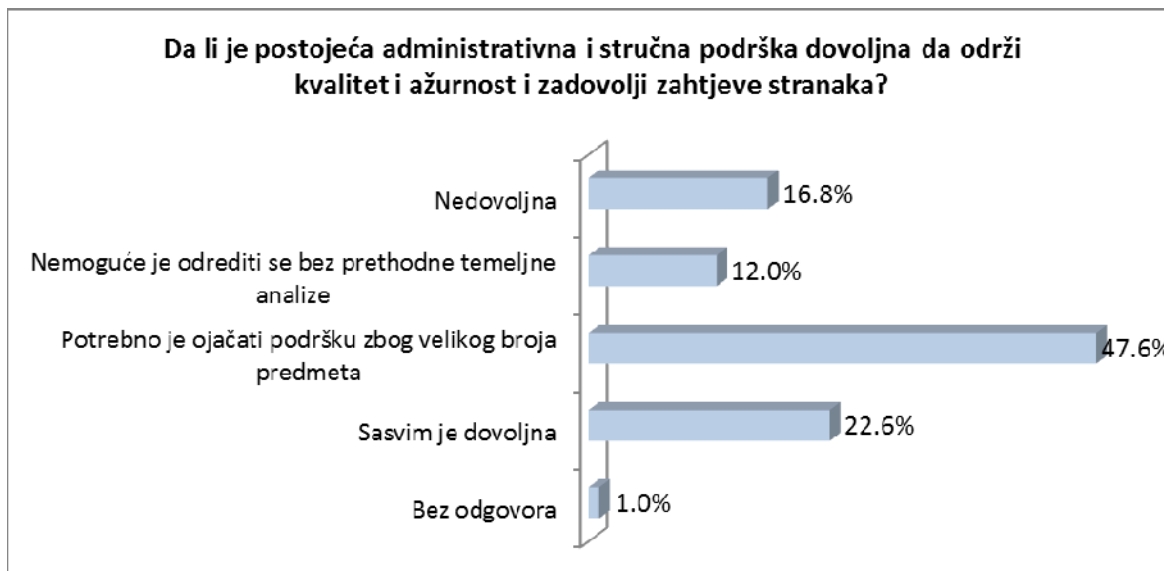
Kada je u pitanju uticaj važećih procesnih pravila na stavove i ponašanje stranaka i efikasnost postupka (tabela 1), evidentiran je pad povjerenja sudija u efikasnost primjene ovih pravila, sa 58% u 2014. godini na 49,5%, što je bliže rezultatu istraživanja iz 2013. godine (47,9%). Procenat onih koji smatraju da postojeća procesna pravila komplikuju i usporavaju postupak, odnosno da omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlaštenja iznosi ukupno 10,1%. To znači da gotovo svaki deseti sudija smatra da navedena pravila nemaju odgovarajući pozitivan uticaj na efikasnost postupka.

Tabela 1.

Bez odgovora	1,4%
Komplikuju i usporavaju postupak	2,4%
Nisu dovoljno usklađena sa zahtjevima ekonomičnosti i efikasnosti	26,4%
Efikasna su, ali mogu biti poboljšana radi veće efikasnosti	49,5%
Postupak čine u cjelosti efikasnim i treba da se striktno primjenjuju	12,5%
Omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlaštenja	7,7%

Sudije smatraju da postoji prostor i za unaprjeđenje administrativne i stručne podrške radi povećanja kvaliteta i ažurnosti postupka (grafik 8). Da je jačanje ove podrške neophodno zbog velikog broja predmeta u radu smatra 47,6% sudija, dok 16,8% sudija smatra da je postojeća podrška nedovoljna. Zadovoljstvo stepenom stručne podrške izrazilo je 22,6% sudija.

Grafik 8.

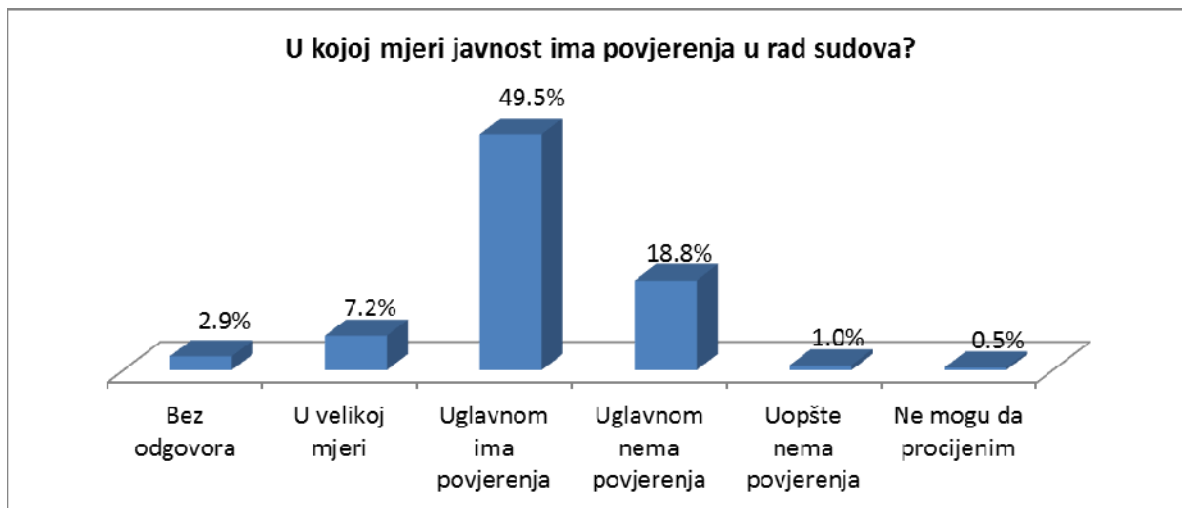
Na osnovu sprovedenog istraživanja, možemo zaključiti da su sudije i dalje nezadovoljne postojećim kapacitetima sudskih vještaka koji utiču na očekivanja stranaka i suda, ali i na kvalitet presuđenja (tabela 2). Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka smatra 52,9% anketiranih sudija, dok 4,3% čak smatra da „uloga vještaka dezavuiše napore sudova“. Kvalitetom i ažurnošću rada vještaka je zadovoljno 19,2% sudija, dok 7,2% nije odgovorilo na ovo pitanje.

Tabela 2.

Znatno usporava postupak	15,9%
Pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka	52,9%
Vještačenje je kvalitetno i ažurno	19,2%
Uloga vještaka dezavuiše napore sudova	4,3%

Na pitanje u kojoj mjeri javnost ima povjerenja u rad sudova (grafik 9), 49,5% sudija je odgovorilo da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da ima povjerenja u velikoj mjeri (7,2%). Ako ove rezultate uporedimo sa prošlogišnjim istraživanjem, vidimo da je došlo do blagog porasta pozitivne percepcije sudija o povjerenju javnosti u rad sudova, sa 46.3% na 49,5%. Procenat sudija koji smatraju da javnosti u velikoj mjeri ima povjerenja u sudstvo se takođe povećao za 1%. Da javnost uglavnom nema povjerenja u rad sudova odgovorilo je 18,8% ispitanika. Indikativno je to što skoro svaki peti sudija (20,2%) nije odgovorio na ovo pitanje. Jedan od mogućih razloga za to može biti i izbjegavanje davanja odgovora na pitanja koja mogu biti konotirana na način koji odražava negativnu sliku javnosti o nezavisnosti i nepristrasnosti sudstva.

Grafik 9.

Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva, sudije vide nedovoljnu informisanost građana, dužinu trajanja postupka i izvještavanje medija i njihov uticaj na percepciju stanja u sudstvu. Bitan faktor nepovjerenja javnosti, prema mišljenju sudija, je i subjektivan odnos građana prema sudskim postupcima, kao i njihova lična očekivanja od suđenja, nedovoljna upućenost u rad sudova i nezadovoljstvo ishodom konkretnog sudskog postupka. Zanimljivo je da čak 116 anketiranih sudija (55,8%) nije odgovorilo na pitanje zašto građani imaju ili nemaju povjerenja u sudstvo, iako je značajan broj tih sudija odgovorio na prethodno pitanje o povjerenju javnosti u sudstvo, pa se postavlja pitanje na čemu su sudije bazirale svoj stav o postojanju povjerenja ili nepovjerenja javnosti u sudstvo. Sumnja u postojanje mita i korupcije se, prema odgovorima sudija, pojavljuje u minimalnom procentu (0,5%).

Kao prioritetne i hitne mjere za jačanje povjerenja građana u pravosuđe, sudije su navele: 1) izradu, striktno poštovanje kodeksa i poštovanje načela profesionalnog i nezavisnog postupanja i ponašanja medija (37%); 2) više informacija o radu sudova u javnosti (29,8%); 3) znatno agresivniju PR kampanju od strane sudova (19,7%); 4) više „živih“ kontakata predstavnika medija (novinara) i sudskih institucija (11,1%). Neke od ovih preporuka sudija bi mogle da se realizuju kroz imenovanje portparola u sudovima, održavanje češćih konferencija za medije i organizovanje javnih i stručnih rasprava o izvještajima o radu sudova.

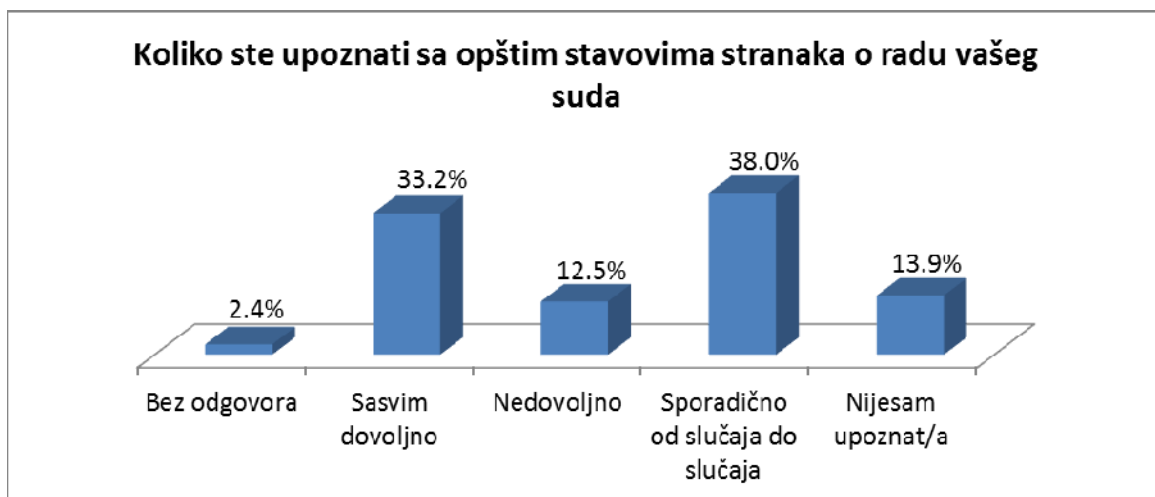
Na pitanje o izvještavanju medija o radu njihovog suda (grafik 10), stav sudija je i dalje podijeljen, mada je evidentan porast pozitivnih stavova sudija u odnosu na 2014. godinu. Najveći procenat (41,3%) smatra da je „izvještavanje medija uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima“, za razliku od prošle godine kada je ovaj podatak iznosio 35,2%. Da je izvještavanje „zadovoljavajuće i objektivno“ smatra 11,1%, a da je nezadovoljavajuće i neobjektivno ili uglavnom nezadovoljavajuće smatra 34,1%. Zanimljivo je da je i dalje prisutan određen broj sudija koji ne znaju kakav je generalno odnos medija prema sudu, mada je on u padu sa 18,5% na 12,5%.

Grafik 10.

Na pitanje koliko su sudije upoznati sa opštim stavovima stranaka o radu suda (grafik11), odgovori su bili sljedeći:

Grafik 11.

Na pitanje kakvi su stavovi stranaka o radu suda, 48,6% sudija je izjavilo da su uglavnom dobri, dok je 41,8% izjavilo da ne može da procijeni. Da su stavovi uglavnom loši, smatra 5,8% sudija, što je na nivou rezultata prošlogodišnjeg istraživanja.

Na pitanje čemu stranke eksplicitno ili implicitno najviše prigovaraju prije i tokom sudskog postupka (tabela 3), odgovori sudija su gradirani od 1- 7, pri čemu je 1 najmanji stepen prigovaranja, a 7 najviši.

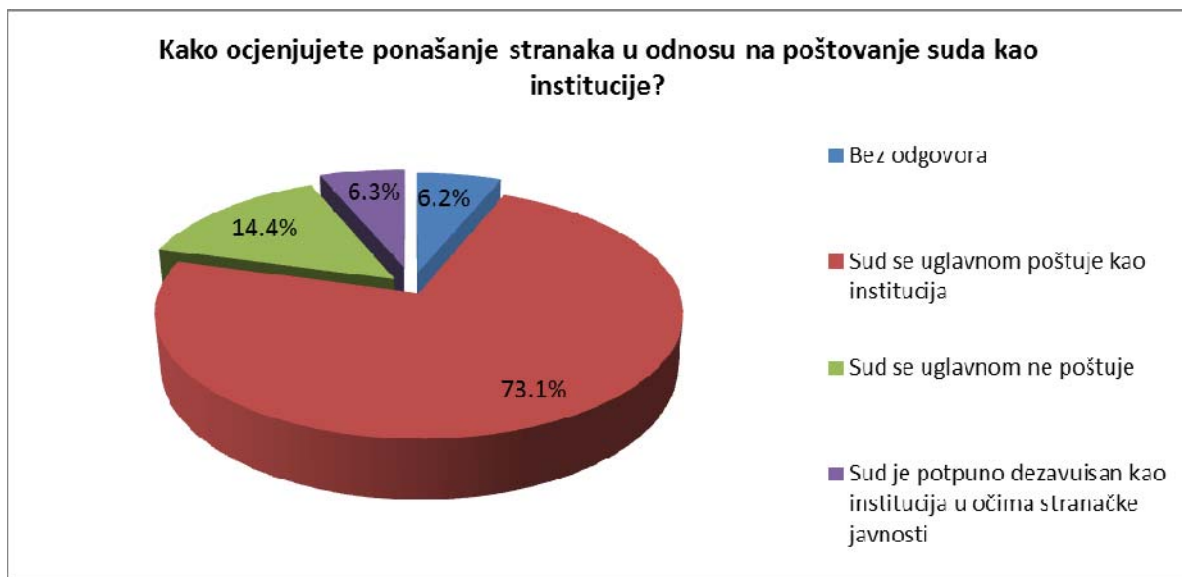
Kao i prošle godine, sudije smatraju da građani najviše prigovaraju dužini trajanja postupka - 20,7% (25,3% -2014).

Tabela 3

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužini trajanja postupka i preduzimanju procesnih radnji: dostavljanje i prijem pismena, zakazivanje rasprave, odlaganje ročišta, izrada presude.	19,2%	10,6 %	9,1%	4,3%	11,5 %	4,8 %	20,7%	19,7%
Zloupotrebi procesnih ovlašćenja stranaka i opstrukciji dinamike postupka koju sud navodno toleriše	9,1%	13,5 %	12,0 %	11,1 %	13,9 %	7,7 %	3,8%	28,8%
Odugovlačenju izrade nalaza i mišljenja vještaka	9,6%	10,6 %	18,3 %	12,5 %	10,1 %	5,8 %	2,4%	30,8%
Inertnosti i opstrukciji državnih organa u poštovanju naloga suda i pribavljanju dokaza	11,5%	18,3 %	9,1%	10,1 %	7,2%	9,6 %	2,9%	31,3%
Nedostatku vještaka određene struke u Crnoj Gori i slabosti u vještačenju	12,5%	14,4 %	15,4 %	11,5 %	7,7%	5,3 %	1,4%	31,7%
Pristrasnosti suda	27,4%	7,2%	13,5 %	8,2%	6,7%	4,8 %	1,0%	31,3%

Na pitanje kako ocjenjuju ponašanje stranaka u odnosu na poštovanje suda kao institucije (grafik 12) sudije su u najvećem procentu odgovorile da se sud uglavnom poštuje (73,1%), što predstavlja rast u odnosu na 2014. godinu (69,8%), dok 14,4% smatra da se sud uopšte ne poštuje, odnosno da je dezavuisan kao institucija u očima stranaka i javnosti (14,4%), što je neznatan rast u odnosu na prošlu godinu (11,7 % - 2014).

Grafik 12.

Preovlađujući stav sudija je i da „stranke ne poznaju u dovoljnoj mjeri nadležnost i funkcije suda“ (43,3%), stoga postoji značajan prostor za unapređenje znanja i informisanosti građana o procedurama rada sudova i njihovim nadležnostima, a imajući u vidu da je ovo nalaz koji se ponavlja od istraživanja iz 2013. godine. Da su stranke dovoljno informisane o nadležnosti i funkcijama suda smatra 25,0% sudija, što se poklapa sa rezultatima prošlogodišnjeg istraživanja.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela sudjenja i organe koji, prema mišljenju sudija, moraju bitno da promijene i poboljšaju svoj rad (tabela 4), kao i odnos i postupanje prema radu suda, sudije su dale sljedeće odgovore:

Tabela 4 (vrijednosti su izražene u procentima)

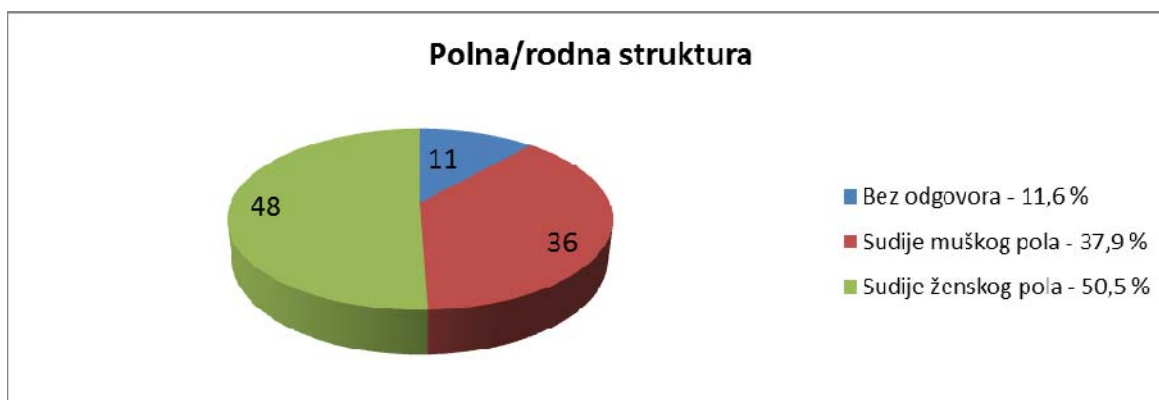
	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	19,2	15,4	16,8	10,6	5,8	3,4	4,3	24,5
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	14,4	13,5	13,9	14,9	9,6	5,8	3,4	24,5
Centri za socijalni rad	15,4	13,9	13,9	12,0	11,5	3,4	6,7	23,1
Uprava za nekretnine	12,5	9,6	11,1	10,1	13,0	14,9	10,1	18,8
Poštanska i dostavna služba	9,6	5,3	10,6	12,5	17,3	7,7	22,6	14,4

II ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA TUŽILACA

U anonimnoj anketi je prvi put ove godine učestvovalo ukupno 95 tužilaca iz tužilaštava koja su bila obuhvaćena istraživanjem.²

Podaci o polnoj/rodnoj strukturi (grafik 13) pokazuju da je u istraživanju učestvovalo 36 tužilaca muškog pola (37,9%) i 48 sudija ženskog pola (50,5%), dok 11 lica (11,6%) nije željelo da se izjasni o polu/rodu. Kao i u istraživanjima stavova sudija, jedan od razloga za neizjašnjavanje o polu može biti i potencijalna bojazan od moguće identifikacije ispitanika, posebno imajući u vidu da se ovo istraživanje prvi put realizuje ove godine na nivou tužilaštava.

Grafik 13.

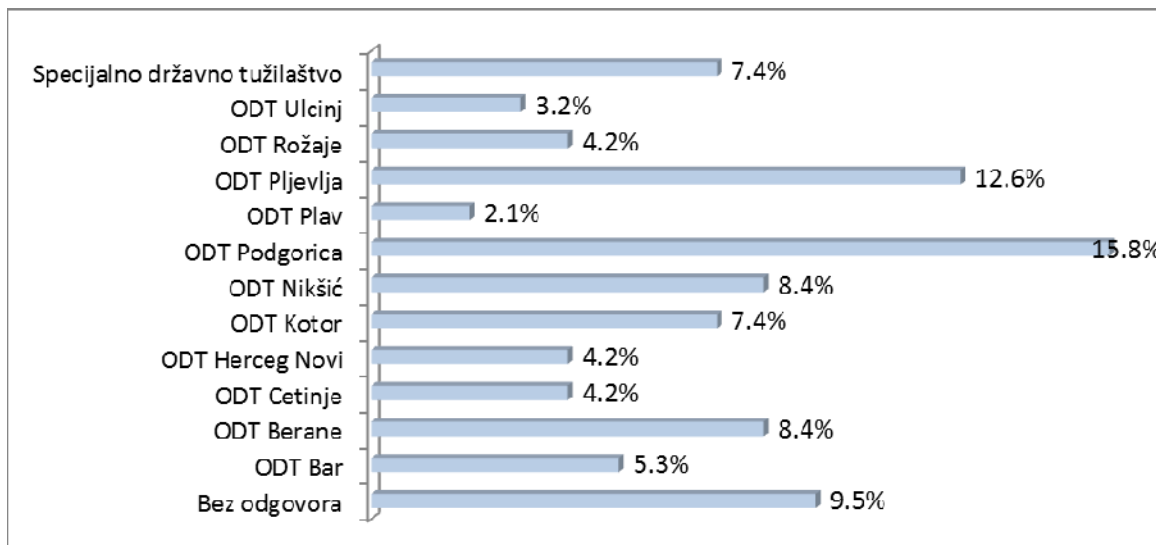

Starosna dob tužilaca koji su učestvovali u anketi se kreće u rasponu od 30 – 65 godina. Kada je u pitanju radni staž ispitanika kao tužilaca, on se kreće u rasponu od 5 i više mjeseci do 39 godina radnog staža.

Najveći broj anketiranih tužilaca (grafik 14) dolazi iz osnovnih državnih tužilaštava (75,7%), dok iz Specijalnog državnog tužilaštva i Višeg državnog tužilaštva u Bijelom Polju dolazi po 7,4% tužilaca. Određeni procenat tužilaca nije želio da se izjasni na pitanje iz kojeg tužilaštva dolazi (9,5%).

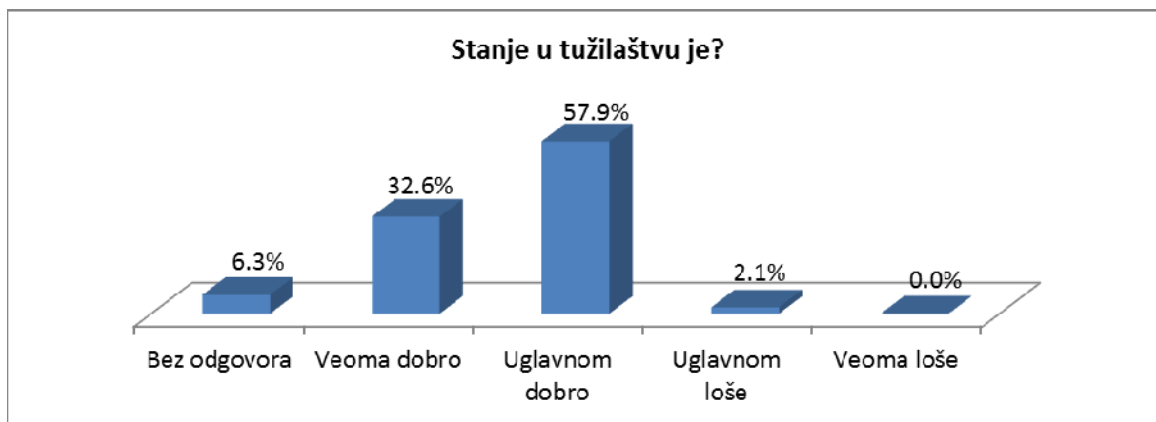
² Istraživanjem su bila obuhvaćena osnovna državna tužilaštva u Baru, Beranama, Herceg Novom, Cetinju, Kotoru, Nikšiću, Plavu, Rožajama, Ulcinju, Podgorici i Pljevljima, kao i Specijalno državno tužilaštvo i Više državo tužilaštvo u Bijelom Polju.

Grafik 14.

Na pitanje kako ocjenjuju stanje u tužilaštvu (grafik 15), najveći broj tužilaca je odgovorio da je stanje „uglavnom dobro“ (57,9%), odnosno „veoma dobro“ (32,6%). Da je stanje u tužilaštvu „uglavnom loše“, odnosno „veoma loše“ odgovorilo je ukupno 3,2% ispitanika, dok je bez odgovora 6,3%. Imajući u vidu stepen radne opterećenosti i reorganizacije tužilaca, relativno nezadovoljavajuće uslove za njihov rad (što je potvrđeno i ovim istraživanjem), te čestu izloženost pritisku javnosti, smatramo da su rezultati koji se odnose na veoma dobro stanje u tužilaštvu visoki, ali da su kao takvi karakteristični u tzv. „pilot“ fazama istraživanja sličnog tematskog i metodološkog tipa.

Grafik 15.

Na pitanje kako ocjenjuju rad državnih organa zaduženih za registraciju prijave prebivališta i boravišta u svjetlu okolnosti vezanih za obezbjeđivanje prisustva stranaka u postupku (tabela 5), tužioci su dali sljedeće odgovore:

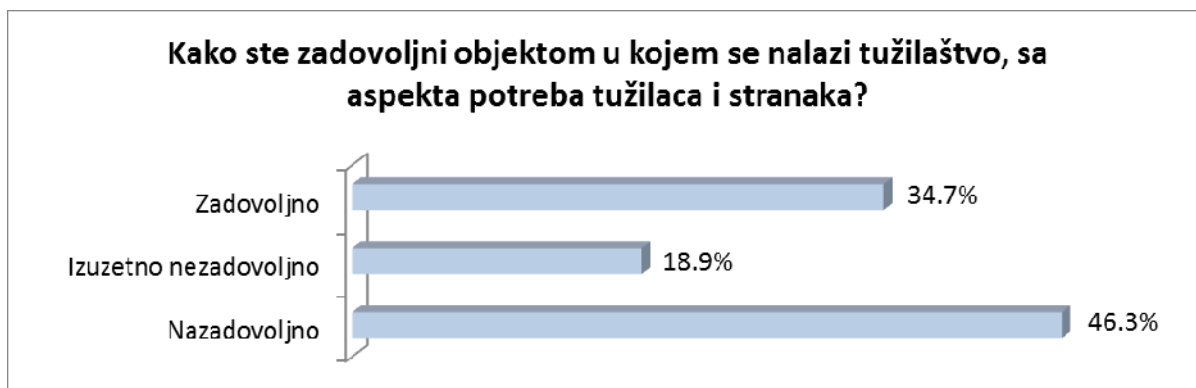
Tabela 5.

Bez odgovora	1,1%
Ažuran	35,8%
Neažuran	34,7%
Nemam posebno mišljenje o tome	28,4%

Visok procenat tužilaca koji nemaju posebno mišljenje o ovom pitanju treba posebno uzeti u obzir, imajući u vidu upućenost državnog tužilaštva na saradnju i koordinaciju sa drugim državnim organima, uključujući i organe koji su zaduženi za obezbeđivanje prisustva stranaka u postupku.

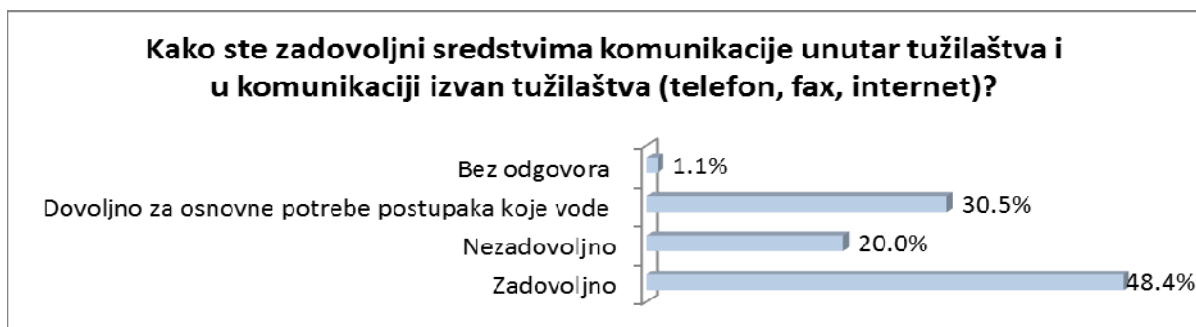
Većina tužilaca nije zadovoljna infrastrukturom i objektom u kojem se nalazi tužilaštvo (grafik 16), sa aspekta potreba tužilaca i stranaka; 46,3% je nezadovoljno, a 18,9% je izuzetno nezadovoljno (ukupno: 65,2%), dok je 34,7% zadovoljno navedenim uslovima rada.

Grafik 16.

Kada su u pitanju sredstva komunikacije (grafik 17) unutar tužilaštva i u komunikaciji izvan tužilaštva (telefon, fax, internet), anketirani tužioci su odgovorili da su zadovoljni ovim sredstvima (48,4%); da su ista dovoljna za osnovne potrebe postupaka koje vode (30,5 %), dok je nezadovoljstvom navedenim izrazilo 20% .

Grafik 17.

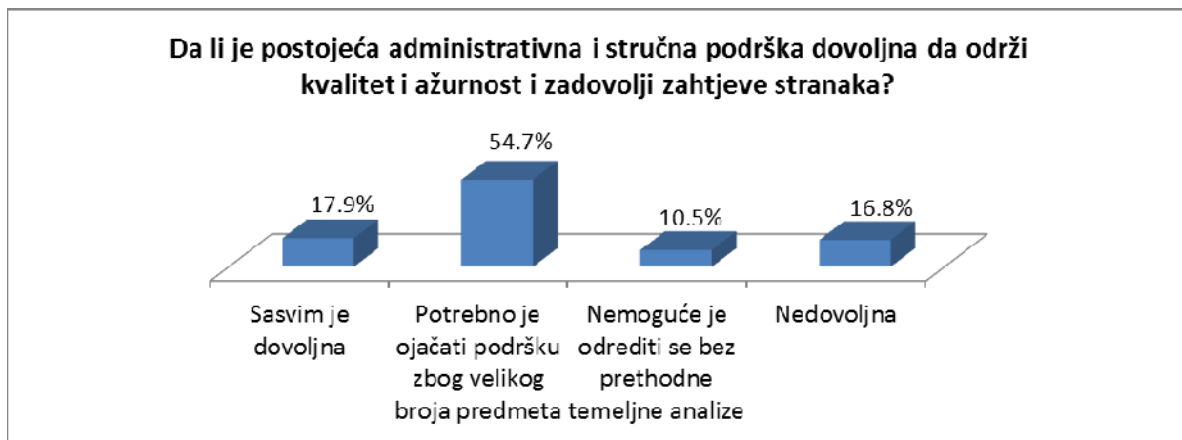
U pogledu uticaja postojećih procesnih pravila na stavove i ponašanje stranaka i efikasnost postupka (tabela 6), tužioci su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 6.

Bez odgovora	3,2%
Komplikuju i usporavaju postupak	4,2%
Nisu dovoljno usklađena sa zahtjevima ekonomičnosti i efikasnosti	30,5%
Efikasna su, ali mogu biti poboljšana radi veće efikasnosti	54,7%
Postupak čine u cjelosti efikasnim i treba da se striktno primjenjuju	4,2
Omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlaštenja	3,2

Na osnovu sprovedenog istraživanja, može se zaključiti da tužioci nisu u potpunosti zadovoljni postojećom stručnom i administrativnom podrškom i da smatraju da postoji potreba za njenim unapređenjem.

Grafik 18.

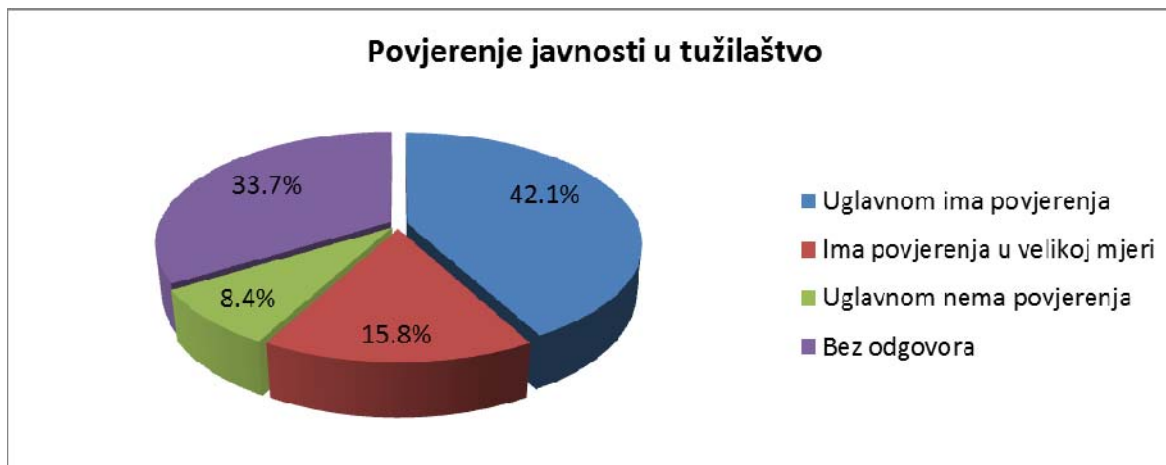
U pogledu ocjene uloge drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, čak 77,9% tužilaca smatra da „doprinose, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije“, dok 15,8% smatra da drugi organi doprinose efikasnosti postupka. Da „slabo doprinose rješavanju predmeta i efikasnosti postupka, odnosno da „opstruiraju sprovođenje pravde“ smatra ukupno 4,3% tužilaca, dok se 2,1% nije izjasnilo o ovom pitanju. Prema mišljenju tužilaca, na usporavanje postupka i efikasnosti rada tužilaštava najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave (36,8%), policija (16,8%), sudovi (9,5%) i advokati (3,2%).

U odnosu na kapacitete vještaka i kvalitet vještačenja, te njihov uticaj na očekivanja stranaka i suda u pogledu efikasnosti postupka i kvaliteta presuđenja, najveći procenat tužilaca (69,5%) je odgovorio da „pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka“, odnosno da „znatno usporavaju postupak“ (5,3%) i „dezavuišu napore sudova“ (3,2%). Odgovori tužilaca se uglavnom poklapaju sa odgovorima sudija, koji su u procentu od 52,9% takođe izrazili zabrinutost zbog postojanja deficita

vještaka u pojedinim oblastima koje su bitne za presuđenje. Da je vještačenje ažurno i kvalitetno, odgovorilo je 20% tužilaca.

Kada je u pitanju povjerenje javnosti u tužilaštvo (grafik 19), većina tužilaca (42,1 %) smatra da javnost „uglavnom ima povjerenja“, odnosno da „ima povjerenja u velikoj mjeri“ (15,8%). Da „uglavnom nema povjerenja“ smatra 8,4%. Međutim, indikativan je visok procenat onih koji nisu odgovorili na ovo pitanje, čak 33,7%. Kada uporedimo ove podatke sa rezultatima istraživanjima stavova sudija, možemo vidjeti da znatno manji procenat sudija nije odgovorio na ovo pitanje (20, 2%).

Grafik 19.

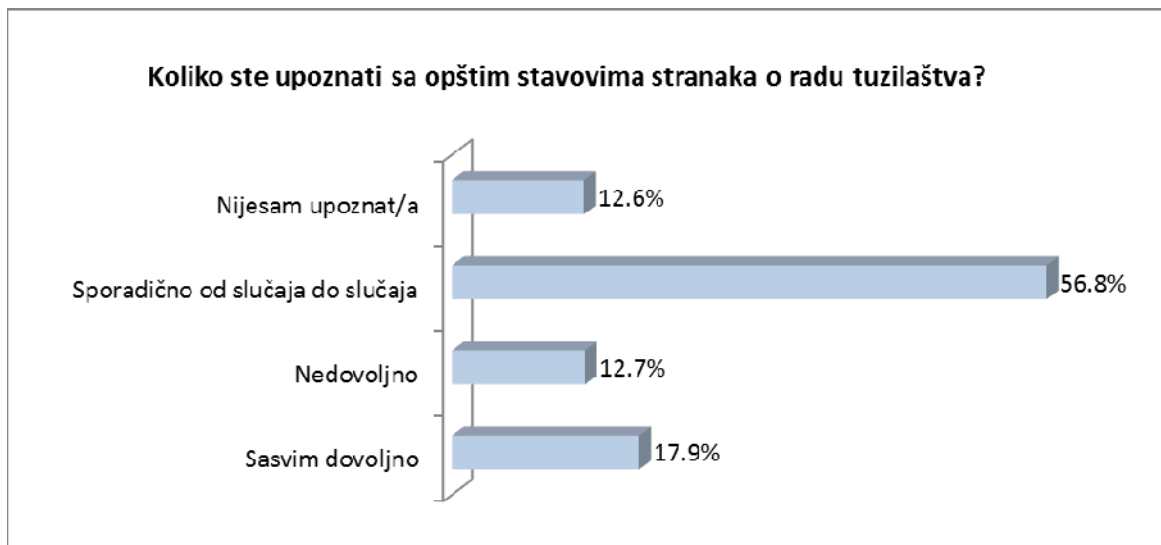

Tužioci su odgovarali i na pitanje o tome koji su ključni razlozi za nepovjerenje građana u pravosuđe, navodeći pritom neinformisanost građana (14,7%), neuspjeh u postupku (6,3%) i dezinformisanost (5,3%). Indikativno je, međutim, što čak 61,1% anketiranih tužilaca nije odgovorilo na ovo pitanje. Nepotizam i sumnja u postojanje korupcije nisu označeni kao razlozi za nepovjerenje javnosti, u većem procentu od strane tužilaca (1,1%).

Tužioci, kao prioritetne i hitne mjere za jačanje povjerenja javnosti u pravosuđe, predlažu sljedeće: 1) izradu, striktno poštovanje kodeksa i poštovanje načela profesionalnog i nezavisnog postupanja i ponašanja medija (47,4%); 2) više informacija o radu tužilaštava u javnosti (28,4%); 3) znatno agresivniju PR kampanju od strane tužilaštava (13,7%); 4) više „živih“ kontakata predstavnika medija (novinara) i tužilaca (4,2%). Navedeni odgovori koreliraju sa odgovorima sudija u pogledu predloga prioritetnih mjera za jačanje povjerenja u sudstvo.

Prema rezultatima istraživanja (grafik 20), većina tužilaca (56,8%) je samo sporadično upoznata sa opštim stavovima stranaka o radu tužilaštava, odnosno od slučaja do slučaja, dok je 12,7% odgovorilo da je upoznato sa ovim stavovima. U 17,9% slučajeva, tužioci smatraju da su „sasvim dovoljno upoznati sa stavovima stranaka“. Na to se nadovezuju i odgovori tužilaca da uglavnom „ne mogu da procijene kakvi su stavovi stranaka o radu tužilaštava“ (47,4%), dok 43,2% smatra da su „uglavnom dobri“. Ovdje je uočljiva razlika između procenta tužilaca koji su iznijeli pozitivno mišljenje o stavovima stranaka i onih koji su izjavili da su upoznati sa tim stavovima, a što je samo 17,9%, dakle bitno manje u odnosu na procenat onih koji su iznijeli naprijed navedeni pozitivan stav stranaka prema radu tužilaštva (43,2%). Da su predmetni stavovi uglavnom loši, smatra 5,3%.

Grafik 20.

Na pitanje čemu stranke eksplicitno ili implicitno najviše prigovaraju prije i tokom sudskog postupka, odgovori tužilaca (tabela 7) su gradirani od 1- 7, pri čemu je 1 najmanji stepen prigovaranja, a 7 najviši.

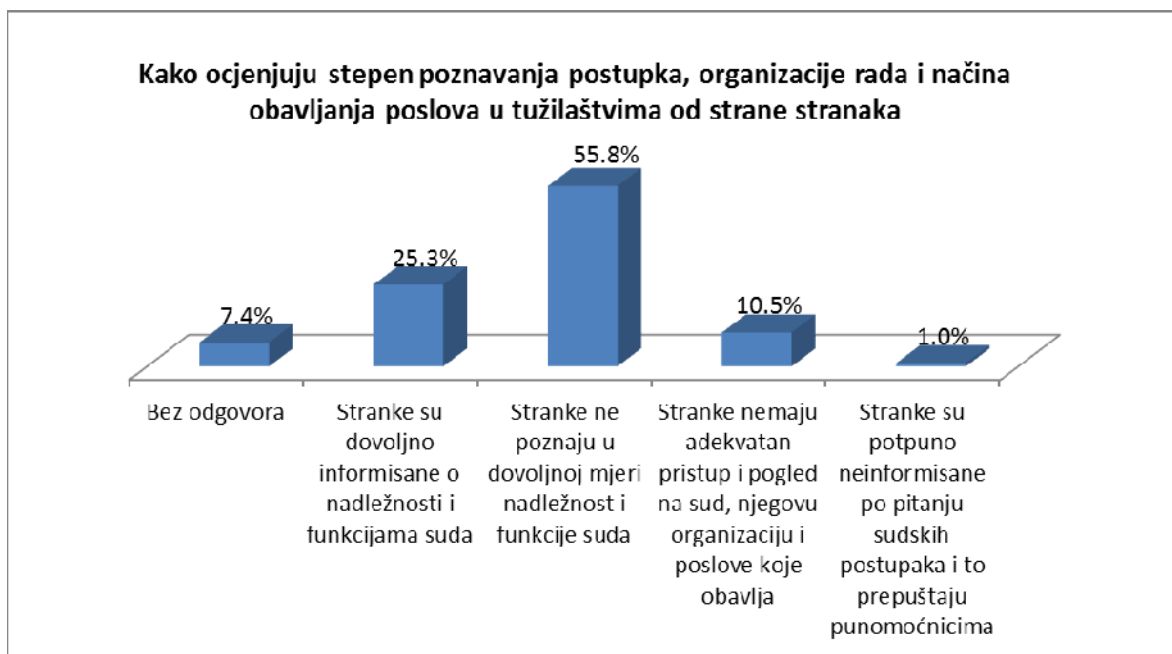
Tabela 7 (vrijednosti su izražene u procentima)

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužini trajanja postupka	10,5	5,3	14,7	3,2	9,5	15,8	17,9	23,2
Zloupotrebi procesnih ovlašćenja stranaka	10,5	10,5	4,2	15,8	18,9	13,7	5,3	21,1
Pristrasnosti suda	23,2	11,6	15,8	8,4	10,5	6,3	2,1	22,1
Odugovlačenju izrade nalaza i mišljenja vještaka	7,4	9,5	22,1	22,1	3,2	10,5	1,1	24,2
Inertnosti i opstrukciji državnih organa	14,7	15,8	9,5	9,5	15,8	7,4	5,3	22,1
Nedostatku vještaka određene struke	12,6	13,7	14,7	14,7	6,3	12,6	4,2	20,0

Na pitanje kako ocjenjuju ponašanje stranaka u odnosu na poštovanje tužilaštva kao institucije, tužioci su u najvećem procentu odgovorili da se tužilaštvo uglavnom poštuje (72,6%), dok 16,8% smatra da se tužilaštvo uglavnom ne poštuje, odnosno da je dezavuisano kao institucija u očima stranaka i javnosti (2,1%).

Na pitanje kako ocjenjuju stepen poznavanja postupka, organizacije rada i načina obavljanja poslova u tužilaštvima od strane stranaka (grafik 21), u najvećem broju slučajeva (55,8%) tužioci su odgovorili da „stranke ne poznaju u dovoljnoj mjeri nadležnosti i funkcije tužilaštva“, dok 10,5% smatra da „stranke nemaju adekvatan pristup i pogled na tužilaštvo, njegovu organizaciju i poslove koje obavlja“. Da su stranke dovoljno informisane o nadležnostima i funkcijama tužilaštva, smatra 25,3% tužilaca.

Grafik 21.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela sudjenja i organe koji, prema mišljenju tužilaca moraju bitno da promijene i poboljšaju svoj rad, kao i odnos i postupanje prema tužilaštvu (tabela 8), tužioci su pružili sljedeće odgovore:

Tabela 8.

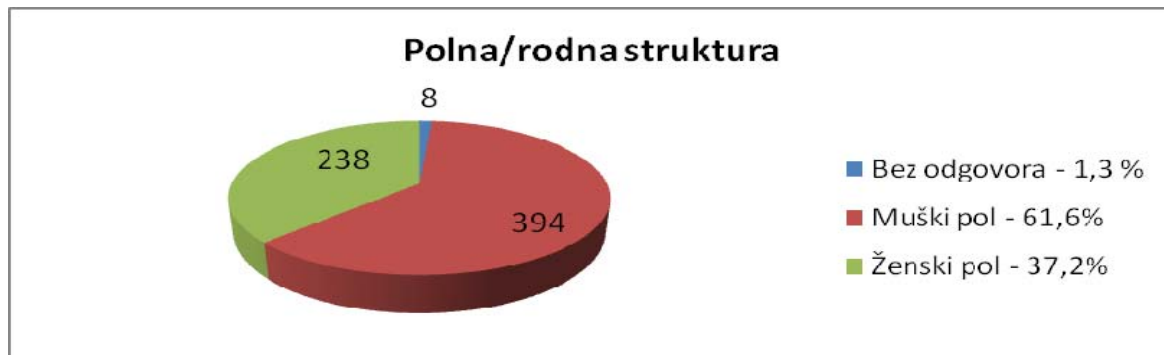
	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	23,2%	12,6 %	12,6 %	5,3%	9,6%	12,6 %	4,2%	20,0%
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	13,7%	14,7 %	10,5 %	15,8 %	11,6 %	5,3%	6,3%	22,1%
Centri za socijalni rad	5,3%	12,6 %	17,9 %	14,7 %	16,8 %	6,3%	4,2%	22,1%
Uprava za nekretnine	6,3%	14,7 %	16,8 %	22,1 %	6,3%	8,4%	5,3%	21,1%

		%	%	%				
Poštanska i dostavna služba	8,4%	10,5 %	12,6 %	9,5%	15,8 %	12,6 %	13,7%	15,8%

III ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNJENJA O PRAVOSUĐU

Istraživanje je realizovao monitoring tim na uzorku od 640 punoljetnih ispitanika, od čega 394 muškog pola (61,6%) i 238 ženskog pola (37,2%), dok 8 ispitanika (1,3%) nije željelo da se izjasni po pripadnosti polu (grafik 22). U anketi su učestvovala lica starosti od 18 – 77 godina.

Grafik 22.

Školska sprema ispitanika (tabela 9):

Bez odgovora	6	0,9%
Osnovna škola ili manje	20	3,1%
Srednja stručna sprema/ III stepen	70	10,9%
Srednja stručna sprema/ IV stepen	172	26,9%
Viša stručna sprema	88	13,8%
Visoka stručna sprema	264	41,3%
Magisterij ili doktorat	20	3,1%

Status zaposlenja (tabela 10):

Stalni radni odnos	212	33,1%
Zaposlenje na određeno vrijeme	156	24,4%
Nezaposlen, tražim posao	120	18,8%
Nezaposlen, ne tražim posao	44	6,9%
Penzioner	60	9,4%
Honorarno	2	0,3%
Pripravnik	2	0,3%
Samostalno	2	0,3%
Volonter	2	0,3%

Na pitanje kakav je Vaš generalni stav prema sudstvu (tabela 11) u Crnoj Gori, odgovori su podijeljeni, kao i u prošlogodišnjem istraživanju. Ono što je zanimljivo jeste da u odnosu na prethodno istraživanje

(tabela 12), procenat građana koji imaju uglavnom negativan stav porastao sa 29% na 32,5%. Istovremeno, procenat građana koji su imali veoma negativan stav je opao sa 18,8% na 12,8%. Rezultati koji se odnose na procenat građana koji imaju uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav su na nivou istraživanja iz 2014. godine.

Tabela 11.

Bez odgovora	0,6%
Veoma pozitivan	10,0%
Uglavnom pozitivan	26,6%
Uglavnom negativan	32,5%
Veoma negativan	12,8%
Nemam stav	17,5%

Tabela 12 (2014.god.)

Bez odgovora	0,2%
Veoma pozitivan	10,1%
Uglavnom pozitivan	25,6%
Uglavnom negativan	29%
Veoma negativan	18,8%
Nemam stav	16,1%

U pogledu toga na čemu zasnivaju svoj stav o sudstvu, građani su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 13.

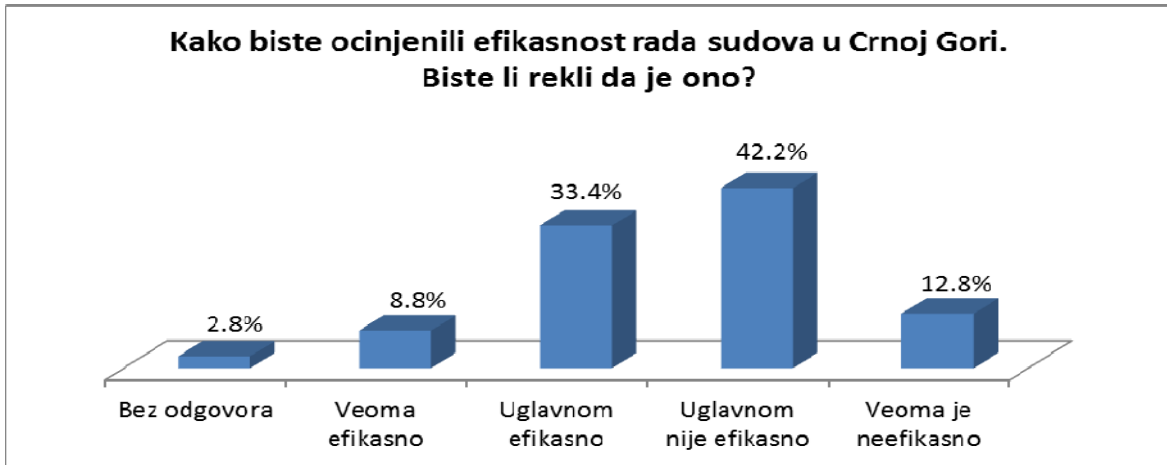
	U velikoj mjeri	U maloj mjeri	Nimalo	Bez odgovora
1. Na onome što su pročitali u novinama i čuli na televiziji ili radiju	37,5%	35,9%	18,1%	8,4%
2. Na onome što ljudi uopšte govore o sudijama	27,8%	38,8%	23,1%	10,3%

3. Na osnovu iskustava onih kojima vjerujete	50,3%	29,1%	12,2%	8,4%
4. Na Vašim ličnim iskustvima	44,4%	22,5%	23,4%	9,7%

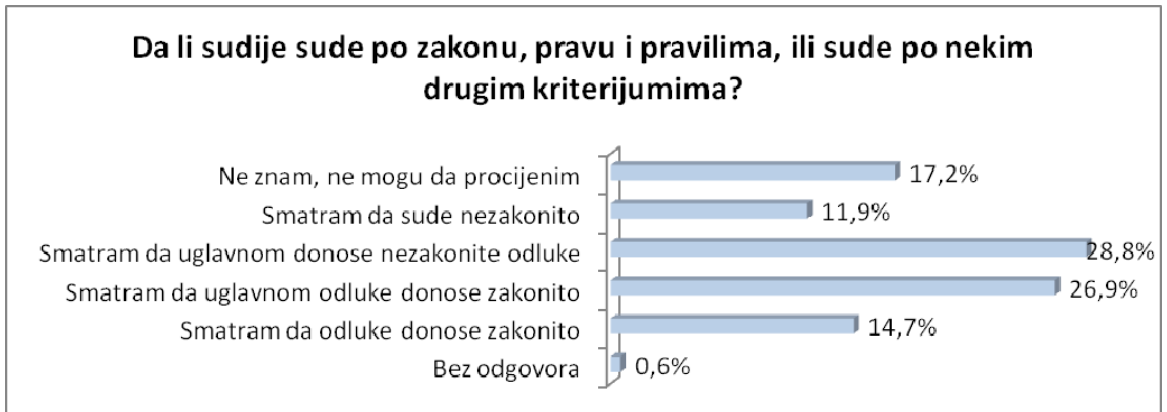
Stav građana je podijeljen i kada je u pitanju efikasnost rada sudstva (grafik 23). U 42,2% slučajeva, građani su odgovorili da rad sudstva "uglavnom nije efikasan", dok da je "veoma neefikasno" smatra 12,8%. Da je rad sudstva "uglavnom efikasan" smatra 33,4%.

Grafik 23.

Uopšteno govoreći, na pitanje da li sudije sude po zakonu, pravu i pravilima ili sude po nekim drugim kriterijumima (grafik 24), odgovori građana su sljedeći:

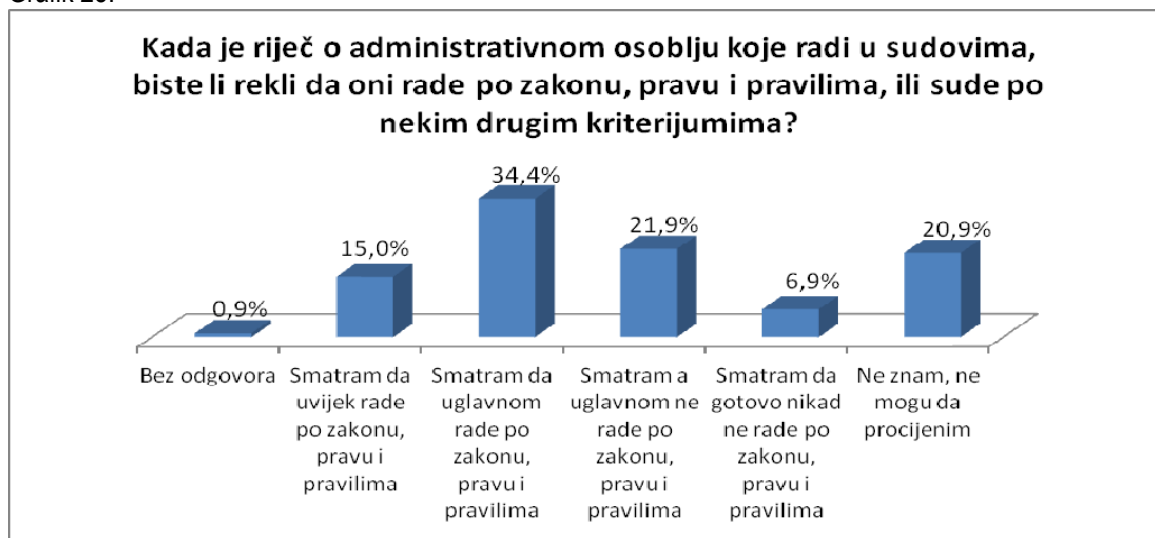
Grafik 24.

Neznatno je porastao procenat onih koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom sude po zakonu sa prošlogodišnjih 39,5% na 41,6%.

U procjeni rada administrativnog osoblja (grafik 25), ispitanici smatraju da administrativno osoblje uglavnom radi po zakonu (34,4%), odnosno da uvijek radi po zakonu (15,0). Procenat onih koji smatraju da administrativno osoblje u većem ili manjem obimu ne radi po slovu zakona iznosi 28,8%.

Grafik 25.

Na pitanje ukoliko NE rade po zakonu, pravu ili pravilima, šta to utiče na njihov rad, građani su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 14.

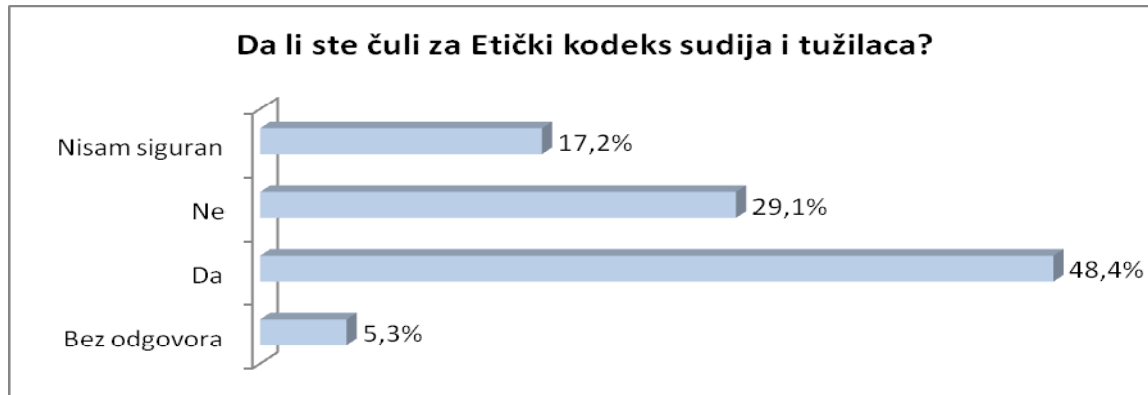
	Ključna stvar	Donekle	Ne, to nije kriterijum	Ne znam	Bez odgovora
Politika i politički pritisci	40,3%	20,6%	7,5%	9,7%	21,9%
Prijateljstvo, veze i poznanstva	24,4%	38,1%	6,6%	6,9%	24,4%
Mito i korupcija	22,2%	30,0%	9,7%	12,2%	25,9%
Lični stav i mišljenje	10,0%	16,6%	18,8%	27,5%	27,2%

Ukoliko ove rezultate uporedimo sa prošlogodišnjim, možemo vidjeti da se smanjio procenat građana koji smatraju da su mito i korupcija ključne stvari koje utiču na nezakonit rad sudija, sa 32,6% na 22,2%. Opao je i procenat onih koji smatraju da prijateljstvo i veze takođe imaju uticaja, sa 35,3% na

24,4%. Međutim, kumulativno posmatramo, procenat onih koji smatraju da mito i korupcija imaju ili donekle imaju uticaja na rad sudstva je i dalje visok (52,2%) i relativno je blizu kumulativnih pokazatelja iz 2014. godine (56,5%). Isto važi i za faktor prijateljstva, veza i poznanstava (62,8% - 2014. godina, odnosno 62,5% - 2015). I dalje je indikativan visok procenat građana koji nisu odgovorili na ovo pitanje, kao i u prošloj godini.

Na pitanje da li su čuli za Etički kodeks sudija i tužilaca (grafik 26), građani su odgovorili na sljedeći način:

Grafik 26.

Ukoliko su čuli za Etički kodeks, tu informaciju su dobili od: 1) putem medija (28,8%); 2) Putem zvaničnih web portala pravosudnih institucija (17,5%); 3) na drugi način (5%); 4) vidjeli su u holu suda/tužilaštva (4,1%); 5) putem brošure (2,5%).

Istraživanje je pokazalo i da većina građana (67,5%) nije upoznata sa radom Komisije za Etički kodeks sudija i tužilaca (tabela 15). Čak 40% ispitanika nikada nije čulo za ovu Komisiju, dok je 27,5% odgovorilo da ne zna ni da ona postoji.

Tabela 15.

Bez odgovora	9,7%
DA	22,8%
NE	40,0%
Ne znam ni da postoji Komisija	27,5%

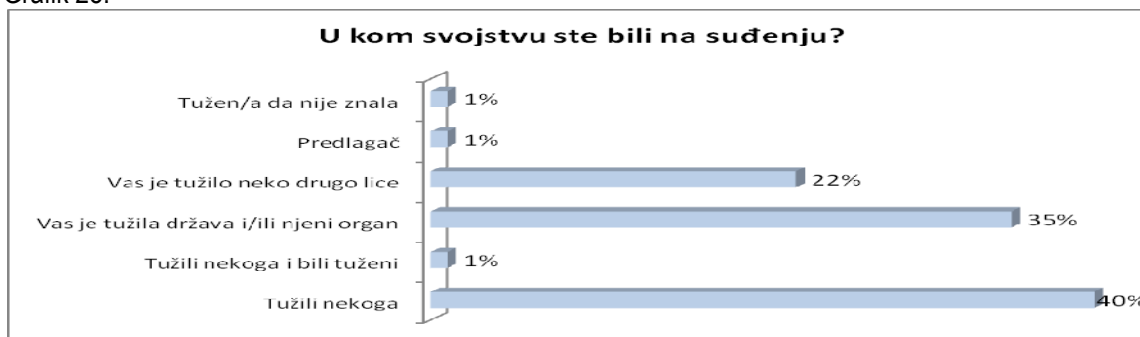
Na osnovu odgovora na pitanje: Da li ste u poslednje dvije godine, Vi ili članovi Vaše uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom, može se zaključiti (grafik 27) da je u odnosu na istraživanje iz 2014. godine, u kojem je 32% građana izjavilo da nije imalo iskustva sa sudom, ove godine taj procenat u strukturi ispitanika znatno veći i iznosi 68%.

Grafik 27.

Na pitanje: U kom svojstvu ste bili na suđenju, odgovori su sljedeći:³

Grafik 28.

Najveći broj anketiranih je izjavio da je „uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (48%), odnosno je da imao uvid „u potpunosti“ (16%). Da „uglavnom nije imao uvid“ odgovorilo je 23%, a da uopšte nije imalo uvid 13% ispitanika.

Građani su bili upitani i da procijene efikasnost tog suda u konkretnom slučaju:

Tabela 16.

Veoma efikasno	5,0%
Uglavnom efikasno	30,0%
Uglavnom nije bilo efikasno	39,0%
Uopšte nije bilo efikasno	26,0%

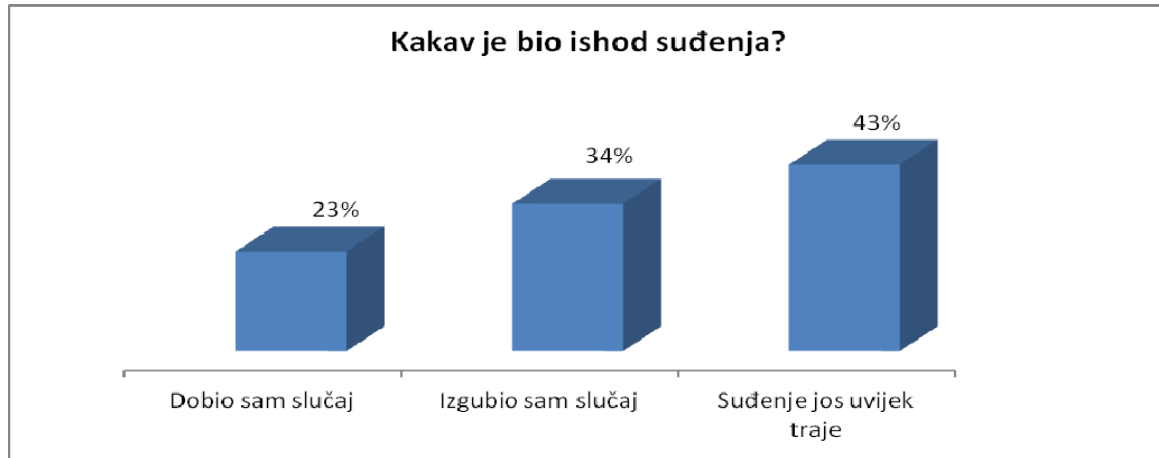
Kao što se vidi iz navedene tabele, većina građana nije bila zadovoljna efikasnošću rada suda u konkretnom slučaju (65%). Zanimljivo je da u odnosu na prošlu godinu (74,4% - 2014), nije bilo

³ Napomena: Navedeno pitanje se odnosi na procenat ispitanika koji su odgovorili da su oni ili članovi njihove uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom (31,3%), a ne na ukupni uzorak ispitanika. Isto važi i za pitanja koja se odnose na procjenu efikasnosti suda u tom konkretnom slučaju i na ishod suđenja.

ispitanika koji su uskratili odgovor na ovo pitanje, što se dijelom može objasniti i nižim učešćem onih koji su imali konkretno iskustvo sa sudom, u strukturi ispitanika.

Na pitanje: Kakav je bio ishod suđenja, građani su odgovorili na sljedeći način:

Grafik 29.

Za svaki od dolje navedenih problema sudstva, navedite u kojoj meri su oni po vama izraženi:

Tabela 17 (vrijednosti su izražene u procentima)

	Ključni problem		Izrazen problem		Nije baš izražen problem		Nije problem		Ne znam, ne mogu da procijenim		Bez odgovora	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Sporost	23,8	29%	30,3	30,0	17,2	18,2	8,8	8,7	11,9	9,5	8,1	4,5
Nestručnost	18,4	20,3	29,4	27,3	21,3	21,1	14,7	16,7	10,6	9,7	5,6	4,9
Korupcija/nepotizam	24,1	33,6	29,1	26,8	13,1	15,7	9,4	9,5	17,8	12,9	6,6	4,4
Politička nepodobnost	25,3	34,7	28,1	23,7	8,8	10,8	8,4	15,7	15,9	12,5	13,4	5,7%

Iz navedenih odgovora možemo zaključiti da je u odnosu na 2014. godinu, primjetan je porast percepcije korupcije/nepotizma sa 33,6% u 2014-oj na 24,1% u 2015-oj, odnosno percepcije političke nepododbnosti kao ključnih stvari koje utiču na probleme u sudstvu, sa 34,7% u 2014-oj na 25,3% u 2015. godini.

U odnosu na to kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, građani većinom smatraju da "doprinose, ali da bi njihovo učešće moralo biti efikasnije" (38,8%), dok 25,9% građana smatra da je njihov doprinos rješavanju predmeta i efikasnosti postupka slab. Da ovi organi opstruiraju sprovođenje pravde smatra 9,1%, dok je bez odgovora 11,2%. Prema mišljenju ispitanika, organi koji najviše utiču na usporavanje postupka i efikasnost rada sudova su: 1) tužilaštvo (26,3%); 2) Uprava policije (21,9%); 3) drugi organi državne uprave (20,3%); 4) ministarstva (13,1%).

Na pitanje kakav je generalno stav građana prema radu tužilaštva, dobijeni su sljedeći odgovori:

Tabela 18.

Bez odgovora	2,8%
Veoma pozitivan	11,9%
Uglavnom pozitivan	28,8%
Uglavnom negativan	31,3%
Veoma negativan	14,4%
Nemam stav	10,6%

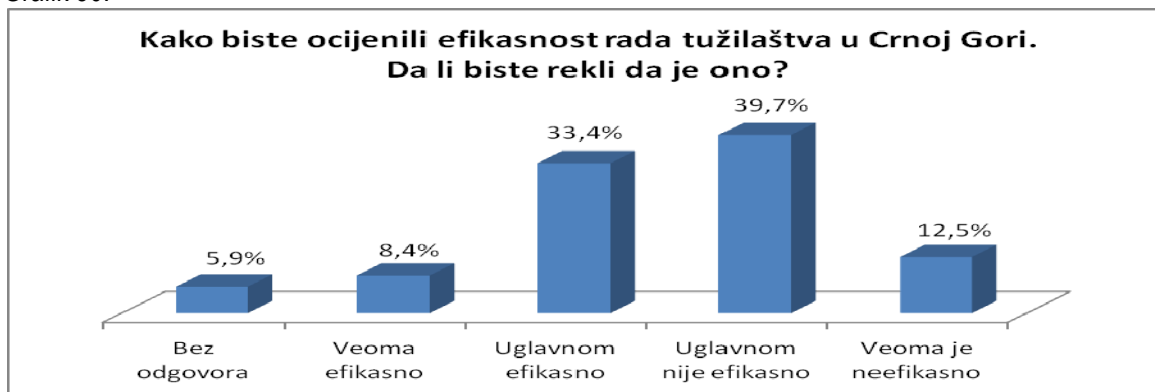
U pogledu toga na čemu zasnivaju takav stav, građani su odgovorili:

Tabela 19:

	U velikoj mjeri	U maloj mjeri	Nimalo	Bez odgovora
1. Na onome što su pročitali u novinama i čuli na televiziji ili radiju	38,2%	32,2%	19,1%	10,0%
2. Na onome što ljudi uopšte govore o tužilaštvu	25,6%	40,9%	23,8%	9,7%
3. Na osnovu iskustava onih kojima vjerujete	45,0%	31,6%	15,3%	8,1%
4. Na Vašim ličnim iskustvima	35,3%	28,4%	27,5%	8,8%

Na pitanje kako bi ocijenili efikasnost rada tužilaštva u Crnoj Gori, dobijeni su sljedeći odgovori:

Grafik 30.

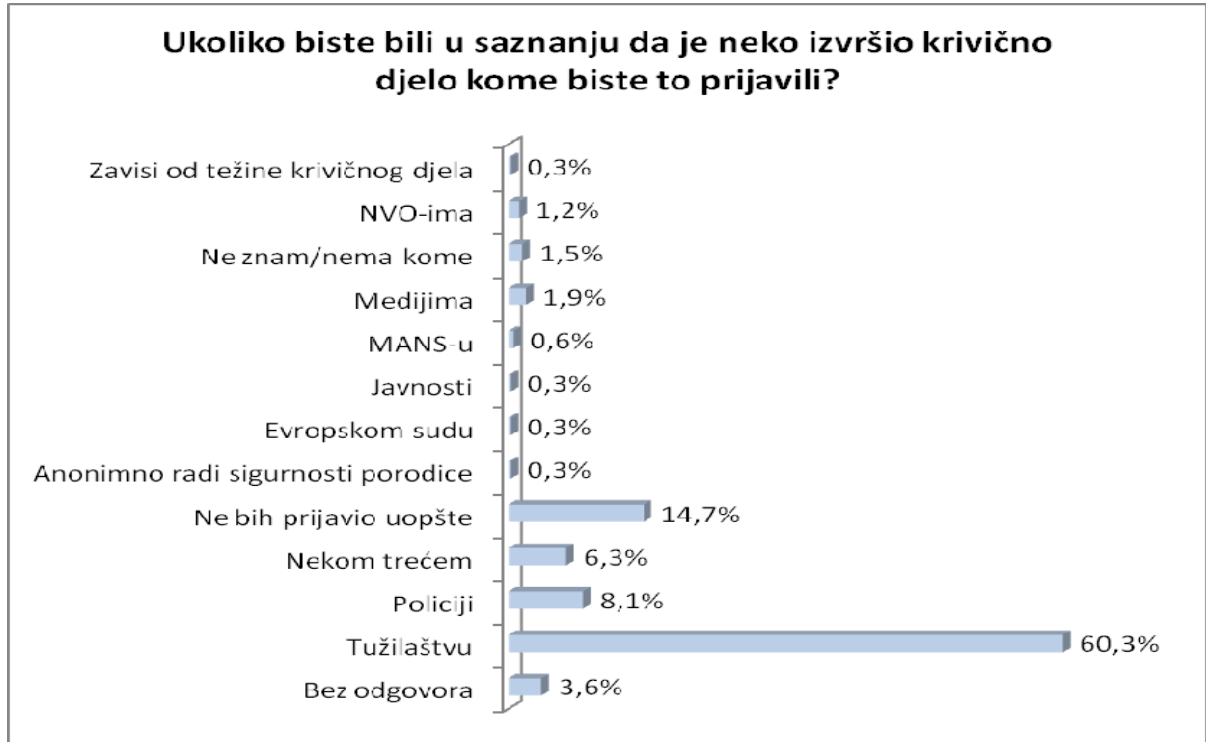
Na pitanje koji su, po njihovom mišljenju, problem koji utiču na rad tužilaštva, građani su odgovori sljedeće:

Tabela 20:

	Ključne stvari	Izražen problem	Nije baš izražen problem	Nije problem	Ne znam, ne mogu da procijenim	Bez odgovora
Sporost	18,1%	31,9%	16,6%	8,8%	12,2%	12,5%
Nestručnost	18,1%	27,8%	19,7%	13,4%	14,4%	6,6%
Korupcija/nepotizam	26,9%	26,9%	11,9%	9,1%	19,1%	6,3%
Politička nepodobnost	28,8%	24,7%	10,3%	6,9%	15,9%	13,4%

Ukoliko bi bili u saznanju da je učinjeno krivično djelo (grafik 31), građani bi to prvo prijavili: 1) tužilaštvu (60,3%); 2) policiji (8,1%); 3) nekom trećem (6,3%). Da uopšte ne bi prijavili da je neko krivično djelo izvršeno, odgovorilo je 14,7%. Kod ovog odgovora je indikativan veoma mali procenat građana koji bi izvršenje krivičnog djela prijavili policiji, a imajući u vidu da je policija obično prva "adresa" za prijavljivanje krivičnih djela. Takođe, zanimljiv je i podatak koji se odnosi na tužilaštvo, a koji ne korespondira sa generalnim stavovima građana o radu tužilaštava (45,7% ispitanika ima pretežno negativan stav prema tužilaštvu). Imajući u vidu da ovo istraživanje prvi put ove godine obuhvata i tužilačku organizaciju, ovakav podatak treba pratiti i analizirati u budućim istraživanjima.

Grafik 31.

IV ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Ispitivanja stavova građana i nosilaca pravosudne funkcije prema sudstvu je važno iz više razloga. Ona doprinose boljem sagledavanju stavova javnosti o različitim aspektima pravosudnog sistema, kao i mjerenju povjerenja u institucije koje u velikoj mjeri određuje i ponašanje pojedinaca prema tim institucijama. Osim toga, istraživanje pruža uvid u stavove sudija i tužlaca, garantujući im anonimnost, i tako doprinosi da se jasnije sagledaju određene institucionalne disfunkcije i problemi sa kojima se u svom radu suočavaju nosioci pravosudne funkcije.

Ovo istraživanje je obuhvatilo ispitivanje javnog mnjenja, kao i stavova sudija i tužilaca o stanju u pravosuđu. Istraživački tim se fokusirao na nekoliko važnih aspekata, značajnih kako za mjerenje stavova građana, sudija i tužilaca, tako i za faktore koji eventualno generišu njihove stavove, kao što su: povjerenje u sudstvo i tužilaštvo; efikasnost i transparentnost rada sudova i tužilaštava; uloga drugih organa i njihov odnos i postupanje prema sudovima i tužilaštvima; ključni problemi koji utiču na zakonit, transparentan i pravovremen rad sudstva i tužilaštva. Posebno važno pitanje ticalo se iskustava koja građani imaju sa pravosudnim sistemom. Prvo, željeli smo da vidimo koliko generalno građani imaju kontakta sa sudstvom i da izmjerimo njihovo zadovoljstvo u kontaktu sa sudovima. Osim toga, cilj istraživanja je bio i da utvrdimo stepen efikasnosti rada sudskih organa, po iskustvu građana.

U nastavku ćemo predstaviti **ključne nalaze istraživanja**.

Prema mišljenju većine sudija, **stanje u sudstvu je uglavnom dobro** (73,6%). Kumulativno, procenat sudija koje su izrazile **nezadovoljstvo postojećom infrastrukturom i objektom u kojem se nalazi sud** iznosi 53,4%. Sudije su uglavnom **zadovoljne sredstvima komunikacije** unutar suda i u komunikaciji izvan suda (65,4%).

Na pitanje kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, najveći procenat sudija (71,2%) je odgovorio da **doprinose, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije**. Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnosti rada sudova najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave, policija i tužilaštvo.

Gotovo **svaki deseti sudija smatra i da postojeća procesna pravila nemaju odgovarajući pozitivan uticaj** na efikasnost postupka. Sudije smatraju da postoji prostor i za unaprijeđenje administrativne i stručne podrške radi povećanja kvaliteta i ažurnosti postupka. Kumulativno, 64,4% sudija smatra da je **postojeća administrativna i stručna podrška nedovoljna**.

Sudije su i dalje **nezadovoljne postojećim kapacitetima sudskih vještaka** koji utiču na očekivanja stranaka i suda i na kvalitet presuđenja. Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka smatra 52,9% anketiranih sudija, dok 4,3% čak smatra da uloga vještaka dezavuiše napore sudova.

Sudije u 56,7% slučajeva smatraju da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da ima povjerenja u velikoj mjeri **u rad sudova**. Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva, sudije vide nedovoljnu informisanost građana, dužinu trajanja postupka i izvještavanje medija i njihov uticaj na

percepciju stanja u sudstvu. Bitan faktor nepovjerenja javnosti, prema mišljenju sudija, je i subjektivan odnos građana prema sudskim postupcima, kao i njihova lična očekivanja od suđenja. Prema mišljenju sudija, građani najviše prigovaraju dužini trajanja postupka (20,7%).

Na pitanje o izvještavanju medija o radu njihovog suda, stav sudija je i dalje relativno podijeljen. Najveći procenat (51,4%) smatra da je **izvještavanje medija uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima**. Da je nezadovoljavajuće ili uglavnom nezadovoljavajuće smatra 34,1%.

Kada je u pitanju ispitivanje stavova tužilaca, **veoma visok procenat** anketiranih **tužilaca** (90,5%) smatra da je stanje u tužilaštvu uglavnom dobro, odnosno veoma dobro. Sa druge strane, **većina tužilaca** (65,2%) **nije zadovoljna infrastrukturom i objektom** u kojem se nalazi tužilaštvo. Kada je u pitanju zadovoljstvo sredstvima komunikacije, većina tužilaca (48,4%) je zadovoljna ovim sredstvima. Da su ona dovoljna za osnovne potrebe postupaka koje vode (30,5 %), dok je nezadovoljstvom sredstvima komunikacije izrazilo 20% .

U pogledu ocjene uloge drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, čak 77,9% tužilaca smatra da doprinose, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije, a kao one koji treba da daju veći doprinos prepoznaju druge organe državne uprave i lokalne samouprave, policiju, sudove i advokate. Najveći procenat tužilaca (69,5%) je odgovorio da „pojedine deficitarne oblasti vještačenja utiču na kvalitet i efikasnost postupka“, odnosno da „znatno usporavaju postupak“ (5,3%) i „dezavuišu napore sudova“ (3,2%).

Većina tužilaca (57,9%) **smatra da javnost uglavnom ima povjerenja**, odnosno da „ima povjerenja u velikoj mjeri u rad tužilaštva“. Međutim, ovdje je prisutan i visok procenat onih koji nisu odgovorili na ovo pitanje (33,7%). Kao ključne razloge za nedostatak povjerenja javnosti, tužioci navode neinformisanost građana, neuspjeh u postupku i dezinformisanost o radu tužilaštva. Sa druge strane, većina tužilaca (56,8%) je izjavila da je samo sporadično upoznata sa opštim stavovima stranaka o radu tužilaštava, odnosno od slučaja do slučaja. U odnosu na poštovanje tužilaštva od strane javnosti, **tužioci su u najvećem procentu odgovorili da se tužilaštvo kao institucija uglavnom poštuje** (72,6%).

Kada je u pitanju **generalni stav građana prema sudstvu**, odgovori su podjeljeni. Relativno je veliki broj građana koji kumulativno ima manje ili više negativan stav o sudstvu (45,3%), dok uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav ima 36,6%. Ono što je zanimljivo u odnosu na prethodno istraživanje je porast procenta građana koji imaju uglavnom negativan stav sa 29% na 32,5%. Istovremeno, procenat građana koji su imali veoma negativan stav je opao sa 18,8% na 12,8%.

Svoj stav o sudstvu većina građana (65,3%) bazira na onome što su čuli na televiziji i radiju ili onome što su pročitali u novinama, odnosno na tome šta se generalno priča o sudstvu. Takođe, skoro svaki drugi građanin je formirao svoj stav i na osnovu iskustava onih kojima vjeruje (50,3%).

U odnosu na prošlu godinu, **neznatno je porastao procenat onih koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom sude po zakonu** sa 39,5% na 41,6%. Međutim, kod značajnog broja građana/ki i dalje postoji uvjerenje da sudije ne sude po zakonu, već po drugim kriterijumima (40,7%). **Skoro svaki drugi građanin smatra da administrativno osoblje uvijek ili uglavnom radi po zakonu** (49,4%).

Stav građana je podijeljen i kada je u pitanju efikasnost rada sudstva. Da je rad sudstva uglavnom neefikasan, odnosno veoma neefikasan smatra 55% građana, dok da je uglavnom efikasan ili veoma efikasan smatra 42,2%. Upoređujući rezultate istraživanja iz prethodne dvije godine, primjetno je da se procenat građana koji smatraju da je sudstvo uglavnom neefikasno povećao sa 34,9% u 2013. godini na 42,2% u 2015.

Kumulativno, u odnosu na procenat građani koji su izjavili da su oni ili članovi njihove bliže porodice imali iskustva sa sudom, **većina nije bila zadovoljna efikasnošću rada suda u konkretnom slučaju (65%)**. Ipak, najveći broj je izjavio da je uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (48%), odnosno je da imao uvid u potpunosti (16%).

Po mišljenju ispitanika, tri su ključna razloga: prvo, to je politika/politički pritisci na sudije, drugo, korišćenje veza i poznanstava kao načina pritiska na sudije, i treće, korupcija, mito ili neki drugi vid lične koristi za sudiju - analitički posmatrano, građani se žale na „ljudski faktor“. Kumulativno posmatrano, **procenat onih koji smatraju da mito i korupcija imaju ili donekle imaju uticaja na rad sudstva je i dalje visok (52,2%)** i relativno je blizu kumulativnih pokazatelja iz 2014. godine (56,5%). Isto važi i za faktor prijateljstva, veza i poznanstava (62,8% - 2014. godina, odnosno 62,5% - 2015). U manjoj mjeri kao razlog se navode lični stavovi sudija i njihova nestručnost, a uslovi rada nisu značajan razlog, po mišljenju građana.

Zanimljiva je i distribucija odgovora vezanih za Etički kodeks sudija i tužilaca – 48% ispitanika je čulo za ovaj dokument, ali njih **67,5% nije upoznato sa radom Komisije za Etički kodeks sudija i tužilaca**. Čak 40% ispitanika nikada nije čulo za ovu Komisiju, dok je **27,5% odgovorilo da ne zna ni da ona postoji**.

U odnosu na to kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, građani većinom smatraju da doprinose, ali da bi njihovo učešće moralo biti efikasnije, odnosno da je njihov doprinos slab (64,7%).

Sljedeća institucija koja je po identičnom metodološkom obrascu bila predmet istraživanja je tužilaštvo, gdje smo, jednako kao i za sudstvo, željeli da identifikujemo stavove građana. Generalno, **stav građana prema radu tužilaštva je podijeljen**. Uglavnom negativan, odnosno veoma negativan stav ima 45,7%, dok uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav ima 40,7%. Svoj stav o tužilaštvu građani u velikoj mjeri baziraju na onome što čuju na televiziji/radiju ili što pročitaju u novinama (38,2%), odnosno na iskustvu onih kojima vjeruju (45%). **Većina građana smatra da rad tužilaštva nije dovoljno efikasan (52,2%)**.

Ključne stvari koje utiču na rad tužilaca, prema mišljenju građana, su korupcija/nepotizam (26,9%) i politička nepodobnost (28,8%). Primjetan je par percepcije o sporosti rada tužilaštva kao ključnog problema, sa prošlogodišnjih 31,9% na 18,1%.

Kada je riječ o građanskom potencijalu za prijavu krivičnih djela, gotovo **60,3% je izjavilo da je spremno da to prijavi tužilaštvu** ukoliko bi bilo u saznanju da je takvo djelo izvršeno, što je analitički interesantno, imajući u vidu takođe podatak iz ovog istraživanja po kojem 45,7% ispitanika ima pretežno negativan stav prema tužilaštvu, dok 52,2% smatra da rad tužilaštva (uglavnom) nije efikasan. Zanimljiv je i odgovor koji se tiče prijavljivanja krivičnih djela nevladinim organizacijama koji prema

ovom istraživanju iznosi kumulativno 1,8%, a imajući u vidu brojne primjere iz svakodnevnog života koji pokazuju da građani često prijavljuju krivična djela ovim organizacijama, posebno krivična djela sa elementima korupcije.

Na osnovu sprovedenog istraživanja izdvajamo sljedeće **preporuke** koje treba da doprinesu kreiranju većeg povjerenja u sudstvo i tužilaštvo:

- Nastaviti sa realizacijom aktivnosti koje se odnose na unapređenje infrastrukture i uslova za rad u objektima u kojima se nalaze sudovi i tužilaštva, a imajući u vidu izraženo nezadovoljstvo sudija i tužilaca navedenim uslovima, koje se mjeri od 2013. godine.
- Proširiti mogućnost korišćenja, odnosno prilagođavanja posebnih prostorija u sudovima za veći pristup sudu od strane zainteresovane javnosti, imajući u vidu da se sada koriste samo kada je u pitanju povećan interes javnosti za prisustvo određenom suđenju. Na ovaj način se djelimično može prevazići i pitanje nedovoljnih kapaciteta i urednosti sudnica na koje je su sudije ukazale.
- Prema mišljenju sudija, postoji prostor za unapređenje sredstava komunikacije unutar sudova i u komunikaciji izvan suda, uključujući i unapređenje komunikacione opreme, između ostalog, kroz obezbjeđivanje internet konekcija bržeg protoka, nabavku većeg broja fax mašina i instaliranje opreme za elektronske komunikaciju unutar sudovima (intra-net).
- Neophodno je ojačati stručnu podršku za rad sudija i tužilaca, zbog velikog broja predmeta u radu.
- Prema ocjeni sudija i tužilaca, kao prioritete i hitne mjere za jačanje povjerenja građana u pravosuđe treba preduzeti sljedeće: 1) izraditi, i striktno poštovati kodeks i načela profesionalnog i nezavisnog postupanja i ponašanja medija; 2) obezbijediti više informacija o radu sudova i tužilaštava u javnosti; 3) sprovesti znatno agresivniju PR kampanju od strane sudova i tužilaštava; 4) omogućiti više „živih“ kontakata predstavnika medija i pravosudnih institucija, što se može postići, između ostalog, kroz imenovanje portparola u svim većim sudovima i tužilaštvima, održavanje češćih pres konferencija i organizovanje javnih rasprava o izvještajima o radu sudova.
- Radi poboljšanja funkcionalnog dijela suđenja, neophodno je da određeni organi (u prvom redu poštanska i dostavna služba, Uprava za nekretnine i centri za socijalni rad) unaprijede svoju ažurnost i efikasnost postupanja u odnosu na rad pravosudnih institucija i na taj način doprinesu bržem i efikasnijem rješavanju sudskih predmeta.